

ÇEVRESEL TASARIM YOLUYLA TERÖRİZMİN ÖNLENMESİ: DİYARBAKIR SURİÇİ ÖRNEĞİ

Dr. Arş. Gör. Mücahit Navruz

Prof. Dr. Ali Şahin

Çevresel Tasarım Yoluyla Terörizmin Önlenmesi: Diyarbakır Suriçi Örneği

Dr. Arş. Gör. Mücahit NAVRUZ
Prof. Dr. Ali ŞAHİN

ISBN: 978-625-8101-21-8

© 1. Basım, Eylül 2022

© Copyright 2022, ATLAS AKADEMİ

Bu baskının bütün hakları Atlas Akademi'ye aittir.
Yayınevinin yazılı izni olmaksızın kitabın tümünün veya bir kısmının
elektronik, mekanik ya da fotokopi yoluyla basımı, yayımı, çoğaltımı
ve dağıtımını yapılamaz.

SERTİFİKA NO: 49704

Kapak ve Dizgi: Atlas Akademi

Baskı ve Cilt

Bulut Dijital

48120

KÜTÜPHANE BİLGİ KARTI

Navruz,	Anahtar Kelimeler:
Mücahit.	Çevresel Tasarım, Terörizmin Önlenmesi,
Şahin, Ali.	Diyarbakır Suriçi

Bahçekapı Mh. 2465 Sk. Oto
Sanayi Sitesi No:7 Bodrum Kat,
Şaşmaz/ANKARA
Tel: 0 312 278 50 77

Akademi Mah. Yeni İstanbul Cad.
No: 317/7 Selçuklu / KONYA
Tel: 0332 241 30 59

Bu alışma Selçuk niversitesi đretim yesi Yetiştirme Programı Koordinatörlüđü tarafından doktora tez projesi olarak desteklenen ve Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Anabilim Dalı bünyesinde Prof. Dr. Ali şAHİN danışmanlığında hazırlanan ‘Teröre Dayanıklı Kentler Oluşturulması Açısından Kent Planlaması Ve Yönetimi: Ankara Ve Diyarbakır rnekleri’ başlıklı tezdten üretilmiştir.

Ön Söz

Terörizm literatürü, modern çağ ile birlikte oluşmaya başlasa da insanlığın ilk medeniyetlerinden itibaren terör bir yöntem olarak kullanılagelmiştir. Başka bir ifadeyle, terörizmin tarihini, insanlık tarihi kadar eskilere götürmek mümkündür. İnsanların yerleşik hayata geçtiği, toplumsal sınıfların ortaya çıktığı ve ulus devlet bilincinin oluşmaya başladığı dönemlerde terörizmin izlerine rastlandığı rahatlıkla ifade edilebilir. İlk oluşumlar bireysel veya küçük gruplar halinde kişisel nedenlerden dolayı otoriteye karşı gelme şeklinde gerçekleşirken, zamanla terör eylemleri bir grup tarafından gerçekleştirilen ideolojik araçlara dönüşmüştür.

Günümüzde ise terörizmi geçmiş dönemlerden ayıran en belirgin özellik, oluşturduğu küresel etki ve kullanılan terör araçlarının çeşitliliğinde görülmektedir. Bu bağlamda post modern dönemde terörizm gerek eylem biçimi gerekse eylemin etkisi açısından yerel ve ulusal ölçekteki etkilerinin yansırı küresel boyutlu ve küresel sonuçlar doğuran bir niteliğe evrilmiştir. Öyle ki dünyanın en güvenli ve istihbarı olarak en iyi gözetlenen ülke ve kentlerinde son dönemlerde artan terör saldırıları bu durumu gözler önüne sermektedir. Bu anlamda özellikle gelişmiş dünya ülkeleri, kentlerini terör saldırılarına karşı dayanıklı hale getirmek için önemli çabalar sarf etmektedir. Bu küresel fenomen, doğal olarak Türkiye’yi de etkisi altına almaya başlamıştır. Özellikle son dönemlerde Türkiye’nin sınırları içerisinde önce kent merkezlerinde artış gösteren intihar saldırıları, sonrasında ise Hendek Operasyonları olarak isimlendirilen süreç ile devam edip; daha sonrasında ülke sınırları dışında Kuzey Suriye’de Fırat Kalkanı ve Zeytin Dalı operasyonları ile devam eden kent merkezlerini terörden arındırma girişimleri bu anlamda doğrudan çalışmanın konusu ile bağlantılıdır.

Geleneksel terörün kırsal alan temelli eylemlerine karşı kırsal alanda terörle mücadele yöntemleri uygulanmaktadır. Ülkemizde PKK gibi kurulduğu günden itibaren kırsal alanda faaliyet gösteren terör örgütü ile mücadelede eden Türk Silahlı Kuvvetleri kırsal teröre karşı önemli tecrübe ve donanımına sahip hale gelmiştir. Bununla birlikte *‘terörün kentleşmesi’ (urbanization of terrorism)* şeklinde özetlenecek bir olgu ile özellikle son dönemlerde terör eylemlerinin mekân bakımından kentsel alana kaydığı dikkat çekmektedir. Geleneksel terörle mücadele

metotlarının etkinliğinin sorgulandığı bu *'kentsel terör'* olgusuna karşı yeni bir mücadele paradigmasının ortaya çıkması zorunlu hale gelmiştir. Kentsel terör ise mekan bağlamında gerçekleşme biçimine göre iki şekilde ortaya çıkmaktadır. Bunlardan birisi terör örgütleri tarafından nüfusun heterojen olarak dağıldığı kalabalık kent merkezlerinde *'baskın stratejisi'* kullanılarak, diğeri ise daha homojen topluluklara sahip olan mahalle düzeyindeki alanlarda *'alan tutma stratejisi'* ile fiili bir durum oluşturma şeklindedir.

Yukarıdaki açıklamalar doğrultusunda terörizmin *'alan tutma stratejisi'*ni bertaraf etmede *'çevresel tasarım yoluyla suç önlenmesi'* yöntemi, bu kitap çalışmasının temel odak noktasıdır. Diğer taraftan *'kentsel terör'* konusunda Türkiye'de henüz yeterli bilimsel çalışma mevcut olmadığı için bu çalışma ile literatüre teorik ve uygulamalı katkı sağlanması amaçlanmıştır. Bu temel amaç doğrultusunda çalışmada klasik suç biliminde sıklıkla kullanılan *'suç ekolojisi'* yöntemi bir suç çeşidi olan terör eylemlerine uyarlanmış ve *'terör ekolojisi'* modeli oluşturularak kentsel terör eylemleri, *'çevresel tasarım yoluyla suç önlenmesi'* (CPTED) yöntemlerine göre değerlendirilmiştir. Bu değerlendirmeler ışığında son dönemlerde artan kentsel terör eylemlerine karşı kentsel planlama ve kent yönetimi uygulamaları ile nasıl mücadele edilebileceği Diyarbakır Suriçi örneği özelinde tespit edilmiş ve genel ilkeler oluşturulmuştur.

Uzun bir sürecin emek ürünü olan bu kitabın yazım aşamasında bizlere önemli katkı ve eleştirileri ile destek veren tüm meslektaş ve hocalarımıza ayrıca desteklerini her daim yanımızda hissettiğimiz ailelerimize teşekkürü bir borç biliriz. Bize bu güzel vatanı armağan eden başta Mustafa Kemal Atatürk ve istiklal harbi şehit ve gazileri ile kamu düzeni ve güvenliği için teröre karşı mücadele eden tüm güvenlik birimlerimiz ve bu uğurda şehit ve gazi olan vatanperver insanlarımıza sonsuz minnet ve şükranlarımızı sunuyoruz. Son olarak kitabın tasnif ve dizgi işlerini yapan ve kitabın basımını üstlenen Atlas Kitabevi ve Nobel Akademi sahipleri ile çalışanlarına teşekkür ederiz.

Ağustos 2022 – Konya

Prof. Dr. Ali ŞAHİN Dr. Arş. Gör. Mücahit NAVRUZ

Özgeçmişler

Prof. Dr. Ali ŞAHİN

Selçuk Üniversitesi İİBF Kamu Yönetimi Bölümü'nden mezun olmuştur. Aynı üniversitenin Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Bilimleri Anabilim Dalı'nda yüksek lisans; Yönetim ve Organizasyon Anabilim Dalı'nda doktora eğitimini tamamlamıştır. 2009 yılında doçent, 2015 yılında profesör unvanı almıştır. Halen Selçuk Üniversitesi İİBF Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü'nde öğretim üyesi olarak görev yapmaktadır. Şahin'in akademik çalışma alanları; e-devlet, yerel hizmet kalitesi, belediye başkanlarının yönetim tarzı, bürokrasi-siyaset ilişkisi, kamu yönetiminde reform, güven, liderlik ve motivasyondur. Kendisinin bu konulara ilişkin çok sayıda ulusal ve uluslararası bildiri, makale ve kitap bölümleri bulunmaktadır. Ayrıca, Türk Kamu Yönetiminde Yapısal Dönüşüm ve E-devlet, Teoriden Uygulamaya E-devlet, Kalite Yönetimi, Sığınmacılara Yönelik Algılar, Dünden Bugüne Dünyada Ve Türkiye'de Devlet-Vatandaş İlişkisi ve Gerçekler Üzerinden Bir Analiz ve Etik ve Güven isimli kitap çalışmaları mevcuttur.

Dr. Arş. Gör. Mücahit NAVRUZ

Lisans eğitimini Gazi Üniversitesi İİBF Kamu Yönetimi Bölümü'nde, yüksek lisans ve doktora eğitimini Öğretim Üyesi Yetiştirme Programı (ÖYP) kapsamında Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Anabilim Dalı'nda tamamlamıştır. Çalışma alanları; kentleşme ve çevre sorunları, kent sosyolojisi, göç politikaları konularıdır. Bu alanlarda kitap bölümü, makale ve bildirileri bulunan yazar hali hazırda Selçuk Üniversitesi İİBF Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü'nde araştırma görevlisi olarak görev yapmaktadır.

İçindekiler

Ön Söz.....	v
Özgeçmişler	vii
İçindekiler.....	ix
TABLO LİSTESİ.....	xi
ŞEKİL LİSTESİ.....	xiii
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

TERÖRİZM: TEORİ, TARİHÇE VE TASNİFLER

1.1. Terörizm Kavramının Etimolojisi ve Tanımları	3
1.1.1. Terörizmin Unsurları: İdeoloji, Örgüt ve Şiddet	8
1.1.2. Ulusal Mevzuatta Terörizm	14
1.1.3. Uluslararası Sözleşmelerde Terörizm	16
1.2. Terörizmin Tarihçesi	18
1.2.1. Modernite Öncesi Terörizm.....	18
1.2.2. Fransız Devrimi ve Terör Dönemi	19
1.2.3. Modern Terörizm ve Dört Dalga	20
1.2.4. Post Modern Terörizm	24
1.2.5. Türkiye’de Terörizmin Tarihçesi.....	25
1.3. Terörizm Tasnifleri	26
1.3.1. Kaynak ve Hedef Bakımından Terörizm	28
1.3.2. Sınırları Bakımından Terörizm	31
1.3.3. Amaç Bakımından Terörizm.....	33
1.3.4. Yöntem Bakımından Terörizm	37
1.3.5. Mekân Bakımından Terörizm	40
1.3.5.1. Mekânız Terör.....	40
1.3.5.2. Kırsal Terör.....	41
1.3.5.3. Kentsel Terör.....	42

İKİNCİ BÖLÜM

TERÖR EKOLOJİSİ ve KENTSEL TERÖRÜN MEKÂNSAL ANALİZİ

2.1.Suç Teorileri ve Terörizm	43
2.1.1.Biyolojik Suç Teorisi.....	44
2.1.2.Psikolojik Suç Teorisi.....	45
2.1.3.Ekonomik Suç Teorisi	45
2.1.4.Sosyolojik Suç Teorileri	46
2.1.5.Suç Ekolojisi ve Terör Ekolojisi Teorileri	49
2.1.5.1.Geleneksel Suç Ekolojisi ve Terörizm.....	50
2.1.5.2.Modern Suç Ekolojisi ve Terörizm.....	53
2.1.5.2.1.Savunulabilir Mekân.....	54
2.1.5.2.2.Mekân Dizim Analizi (Spatial Syntax).....	56
2.1.5.2.3.Neoklasik Rasyonel Tercih Teorisi	57
2.1.5.2.4.Suç Deseni Teorisi	57
2.1.5.2.5.Gündelik Aktiviteler Teorisi (Rutin Aktiviteler Teorisi)	59
2.1.5.2.6. Çevresel Tasarım Yoluyla Suçun Önlenmesi (CPTED) ...	60
2.1.5.2.7.Durumsal Suç Önleme Teorisi (Konum Temelli Suç Önleme).....	67
2.2.Terörün Kentleşmesi: Kentsel Alan ve Terörizm İlişkisi	73
2.3.Kentsel Alanda Terör Stratejileri	80

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ÇEVRESEL TASARIM YOLUYLA ALAN TUTMA TERÖRÜNÜN ÖNLENMESİ: DİYARBAKIR SURIÇİ ÖRNEĞİ

3.1.Alan Tutma Stratejisi Olarak Terör	81
3.2.Türkiye’de Terörizmin Alan Tutma Stratejisi.....	84
3.3.Alan Tutma Stratejisi Olarak Hendek Terörü (2015 – 2016)	86
3.3.1.Suriçi’nin Medeniyetler Beşiğinden Terör Gettosuna Dönüşümü .	90
3.3.2.Suriçi’nde Terörün Mekânsal Analizi	96
3.4.Alan Tutma Stratejisine Karşı Dayanıklı Kentler: Diyarbakır Suriçi Örneği	108
3.4.1.Teröre Dayanıklı Kent Oluşturmak İçin Suriçi’nde Kentsel Dönüşüm Uygulamaları	109
3.4.2.Terörle Mücadelede Yönetimsel Bir Araç: Diyarbakır’da Kayyum Yönetimi.....	126

SONUÇ..... 131

KAYNAKÇA..... 137

TABLO LİSTESİ

Tablo 1:	EVIL DONE Teorisi	70
Tablo 2:	Özyönetim İlan Eden Yerel Yönetimler ve İlan Tarihleri	87
Tablo 3:	Yıkıma Uğrayan Çatışma Mahalleleri	90
Tablo 4:	Diğarbakır Merkez İlçe Nüfusları	92
Tablo 5:	Suriçi Sokağa Çıkma Yasakları.....	106
Tablo 6:	Suriçi'ndeki Anıtsal Eserlerin Hasar Durumu.....	111